

"עמר-עמי, ואלוקיך-אלוקי"

רות המואביה שהתגיירה וזכתה להיות אם המלכות

בחג השבועות קוראים מגילת רות בה מסופר על אותה בת מואביה, נכדתו של עגלון מלך מואב, שנכנסה תחת כנפי השכינה וזכתה שיצא ממנה דוד המלך. כמה וכמה הלכות חשובות בהלכות גיור לומדים חז"ל מרות. כך נאמר בגמרא (יבמות מ"ז) **"ותחדל לדבר אליה, ת"ר גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר וכי אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים ספוגים ויסורים באים עליהם? ומודיעים אותו עונשן של מצוות, אבל אין מרבין עליו ואין מודקקים עליו שנאמר 'ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה'".**

במדרש מובא באריכות הדו שיח בין רות לבין חמותה "ותאמר נעמי, שובנה בנותי... ותאמר רות: אל תפגעי בי לעזבך – מכל מקום דעתי להתגייר, אלא מוטב על ידך ולא על ידי אחרת... כיוון ששמעה נעמי כך, התחילה **סודרת לה הלכות גרים** אמרה לה "בתי, אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאות של גויים אמרה לה: אל אשר תלכי, אלך. אמרה לה: אין דרכן של ישראל לדור בבית שאין בו מזוזה. אמרה לה: באשר תליני אליך. עמדך - עמי ואלוקיך – אלוקי..."

לפני שהתגיירה, רק שבע מצוות היו בידיה, אחרי שנתגיירה נוספו לה מצוות כמנין "רות" 606 ס"ה תרי"ג. במאמר שלהלן נדון בגרים מפורסמים נוספים, שזכו להכנס תחת כנפי השכינה.

גרים וגירות בדברי חז"ל

ב"תנא דבי אליהו" מביא שלוש דרגות של גרים: "... מכאן אמרו **שלוש מידות יש בגרים**: יש גר כאברהם אבינו, ויש גר כחמור ויש כעכו"ם לכל דבר" כך נוכל להבין שבצד אחד הללו חז"ל ושבחו את הגרים ומצד אחר מצאנו מאמר חז"ל **"קשים גרים לישראל כספחת**, דכתיב ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב". תוספות אומרים על כך שלשה טעמים: 1. לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצוות וישראל למדים ממעשיהם. 2. לפי שמתערבים בהם ואין שכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות בישראל. 3. לפי שביותר הוזהרו ישראל על הגרים ואין יכולין להזהר מאונאתן.

לעומת זאת, רבו מאמרי חז"ל בשבח גרים וגרות **"לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים"** ומסביר בעל "מדרש תלפיות" משום שישראל הם קדושים וכל דבר קדוש צריך תוספת מחול על הקודש כמו יום השבת וכוון שישראל קדושים צריכים לתוספת הגרים אמנם על כך נאמר בשם המגיד מקוזניץ: **"רבש"ע הרם קרן ישראל עמדך. הלא שלחת אותנו בגולה כדי שתוספו גרים, אלא עוד בניי הם עצמם מתמעטים, ויש חשש לקרן גופא"**. והביא על כך משל בבנק שפשט את הרגל וכל המפקידים עמדו בחוץ וצעקו: **אנו מוותרים על הריבית לכל הפחות יחזירו לנו את הקרן של כספנו שהפקדנו**.

ומצאנו שתקנו חז"ל בתפלת העמידה תפילה עבור גרי האמות: **"על הצדיקים ועל החסידים ועל גרי הצדק ועלינו יהמו נא רחמך"** ובספר "ראשית חכמה" מביא מדרש: **"רבי אומר גר שבא להתגייר כאילו עשה חסד עם ישראל, שכן שאול אומר לבני יתרו: ואתה עשית חסד עם כל ישראל"**

איזכור גרים בתורה ובנביאים

אברהם ושרה הם ראש למגיירים "את הנפש אשר עשו בחרן" מסבירים חז"ל: אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת נשים. על יתרו אמרו חז"ל מה שמועה שמע ובה ונתגייר? מלחמת עמלק שמע, מתן תורה שמע, קריעת ים סוף שמע. גם נאמר בחז"ל כי **רחב** נתגיירה בגיל חמישים שנה וירמיה הנביא היה מצאצאיה. בהסבר בכתוב "ויתחתן שלמה את בת

פרעה " אומרים חז"ל גיורי גיירה ושואלים הלא לא מקבלים גרים בימי דוד ושלמה כי באים מחמת שולחן מלכים ולא מחמת רצונם להיות יהודים ומשיבים כי בת פרעה לא היתה זקוקה לשולחן מלכים, ולכן לא בגלל כך התגיירה.

בקשר לגיורו של יתרו נאמר בספר "נפש חיים" לרבי חיים פאלג'י שאף על פי שגר אינו ראוי להשראת שכינה ולדון דיני נפשות הובטח דבר זה ליתרו: "... וזה יהיה כונת הכתוב בפרשת בהעלותך "ויאמר משה לחובב בן רעואל המדיני חותן משה נוסעים אנחנו... כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו עיניים והיה כי תלך עמנו והיה הטוב הוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך... וידוע כי "עיניים" להיות מסנהדרין "הטוב".

השראת שכינה. כה אמר משה ליתרו דהגם דיצעת חנותנו במדבר ובאת להתגייר וגר אינו דן דני נפשות, עכ"ז והיית לנו לעינים שתהא יושב עמנו בסנהדרין, דבהצטרפות דיינים אחרים ליכא פקפוק בדבר וזה בעצמנו, והיה כי תלך עמנו והיה הטוב אשר יטיב ה' עמנו דהיינו שמשרה שכינתו בישראל והטבנו לך, עליך ישרה שכינתו הגם שגר אינו ראוי לשראת שכינה בהצטרפות כל ישראל תזכה גם אתה כאחד מהם...".

גירותן של האומות שהביא שלמנסר מלך אשור מערי כותה לשומרון במקום עשרה השבטים שהגלה תופסת מקום נרחב בתלמוד, האם גרי אמת הם או **גרי אריות** סוגיות גדולות ועמוקות בתלמוד ובמפרשים דנות על הבעיה הזו. אם גרי אמת הם, הרי דינם של הכותים כדן ישראל ואם גרי אריות הם שהתגיירו רק מפחד האריות גרות משפה ולחוץ דינם כגויים גמורים.

גרים המוזכרים בתלמוד

בגמרא גיטין נאמר: "... **נעמן** גר תושב היה, נבזרדן גר צדק היה, **מבני בניו של המן** למדו תורה בבני ברק **מבני בניו של סיסרא** למדו תינוקות בירושלים, **מבני בניו של סנחריב** למדו תורה ברבים, מאן אינון **שמעיה ואבטליון**" וכך מסופר בתלמוד: "מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש והיו כל העם הולכים אחריו. כשראו לשמעיה ואבטליון שהם באים, הניחוהו לכהן הגדול והלכו אחרי שמעיה ואבטליון. **לסוף באו שמעיה ואבטליון** ליטול רשות מן הכהן הגדול לפני שילכו לביתם, אמר להם יבואו בני העמים לשלום. אמרו לו: יבואו בני העמים לשלום שעושים מעשה של אהרון שהיה רודף שלום, ולא יבואו בני אהרון לשלום, שאינם עושים מעשה של אהרון הכהן. (יומא)

אונקלוס ועקילס, גרים מתוך חוג המלכות הרומי

אונקלוס הגר ועקילס, שני גרים מתוך משפחת המלוכה הרומית אשר התגיירו בזמן שמלכות רומי היתה בשיא הצלחתה ועם ישראל בשפל המדרגה. על אונקלוס בן קלונימוס נאמר כי היה בן אחותו של טיטוס, על עקילס הגר נאמר כי היה בן אחותו של אדריאנוס. יש שרצו לומר שאונקלוס ועקילס הוא אותו אדם אבל לפי הנאמר בחז"ל אודות קרבתו של אחד לטיטוס ושל השני לאדריאנוס יש מרחק זמן ביניהם. וכך מספרים לנו חז"ל אודות גירותו של אונקלוס "אונקלוס בר קלונימוס נתגייר, שלח הקיסר גדוד של רומאים אחריו משכם במקראות – ונתגייירו. חזר ושלה אחריו גדוד אחר של רומאים אמר להם אל תאמרו לו כלום כשתפסוהו והלכו להם, אמר להם אומר לכם דבר סתם ניפיר נושא אבוקה לאפיפיור, אפיפיור לדוכוס, דוכוס להגמון הגמון למלך. מלך כלום נושא אבוקה לפני שאר בני אדם? אמרו לו: לא, אמר להם: הקב"ה נושא אבוקה לפני ישראל שנאמר וה' הולך לפנינו יומם... נתגייירו כולם. חזר ושלה אחריו גדוד אחד אמר להם לא תשיחו עמו כלל! כשתפסוהו והלכו להם ראה מזוזה שמונחת על הפתח הניח ידו עליה ושחק אמרו לו מפני מה אתה שוחק? אמר להם: מנהגו של עולם מלך יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ, ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרם מבחוץ שנאמר ה' ישמור צאתך ובואך' נתגייירו – ושוב לא שלח קיסר אחריו". נאמר בחז"ל "אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו מפי ר' אליעזר ור' יהושע... (מסעי נאמר) שכחום וחזרו ויסדום". על מדרגתו של אונקלוס הגר מעיד בתוספתא "אונקלוס הגר היה אוכל על טהרת הקודש כל ימיו והיתה מטפתו מדרס לחטאת" ועוד

"מעשה ברבן גמליאל ואונקלוס הגר שהיו באשקלון וטבל רבן גמליאל במרחץ ואונקלוס בים" כי לא רצה לסמוך על טבילה במרחץ.

על גיורו של עקילס מספרים לנו חז"ל עקילס הגר בן אחותו של אדריאנוס היה מבקש להתגיר והיה מתיירא מן אדריאנוס דודו. אמר לו אני מבקש לעשות סחורה. אמר לו אדריאנוס שמא אתה חסר כסף וזהב, הרי אוצרותי לפניך. אמר לו אני מבקש לעשות סחורה, לצאת לחוץ, לידע דעת הבריות, ואני מבקש בך האיך לעשות. אמר לו: כל פרקמטיא שאתה רואה שפלה לך ועסוק בה (כי לעלות) בא לו לארץ ישראל ולמד תורה. (כעבור זמן) חזר אצל אדריאנוס דודו, אמר לו, ולמה פניך משתנות? אמר לו, שלמדתי תורה ולא עוד, אלא שמלתי את עצמי אמר לו: ומי אמר לך כך? אמר לו, בך נמלכתי אמר לו: אימתי? אמר לו, בשעה שאמרת לי, כל פרקמטיא שאתה רואה שפלה, לך ועסוק בה. שסופה להתעלות חזרתי על כל האומות ולא ראיתי אומה שפלה נתונה בארץ כישראל וסופה להתעלות. אמר לו: עקילס בן אחותי עד שהוא במעי אמו היה ראוי להתגיר!"

במקום אחר במדרש מביא שיחתו של עקילס עם דודו בנוסח דלקמן: "פעם אחת אמר לו עקילס לאדרינוס המלך רוצה אני להתגיר ולהעשות ישראל אמר לו לאומה זו אתה מבקש! כמה בזיתי אותה, כמה הרגתי אותה, לירודה שבאומות אתה מבקש להתערב? מה ראית בהם שאתה רוצה להתגיר? אמר לו הקטן שבהם יודע היאך ברא הקב"ה את העולם, מה נברא ביום ראשון ומה ביום שני, אמר לו לך ולמד תורתך ואל תמול. אמר לו עקילס אפילו חכם שבמלכותך וזקן בן מאה שנה, אינו יכול ללמוד תורתך אם אינו מל, שכן כתוב: , מגיד דבריו ליעקב. . . "

הגוי שהתגיר בק"ו מפרה

בגמרא יומא מוזכר מאמר בשם ר' יוחנן בן תורתא במקום אחר נקרא ר' חנינא בן תורתא. ר' יוחנן בן תורתא היה גר צדק ונקרא כך, בגלל סיבת גירותו: מעשה בנכרי שקנה פרה מידיו של חסיד שומר שבת ומשהוציאה בשבת לחרוש בה, רבצה תחת העול ולא רצתה לעשות מלאכה הביא את היהודי שמכר לו את הפרה, דיבר היהודי באזנה: פרת, את יודעת כשהיית ברשותי היית נחה ביום השבת ועכשיו גרמו עוונותי שמכרתך לגוי, ועתה את ברשותו, בבקשה ממך עמדי וחרשי. נשא אותו הגוי קל וחומר בעצמו ואמר: ומה זו שאין בה לא שיחה ולא דעת ולא תבונה – הכירה את בוראה אני שבראני הקב"ה בצלמו ובדמותו ונתן לי דעה ובינה ולא אכיר את בוראי מיד בא ונתגיר וזכה ללמד תורה ונקרא ר' יוחנן בן תורתא.

מונבו המלך והילני המלכה

מן הגרים המפורסמים במשנה ובדברי חז"ל הם הילנה המלכה ובנה המלך מונבו שליטי חדייב. על הילנה המלכה נאמר כי כל דבריה עשתה על פי חכמי ישראל. במשנה מסופר על מעשיה הנדיבים עבור בית המקדש, בגמרא מסופר שישבה עם ילדיה בסוכה ובבראשית רבה מסופר איך הגיע מונבו ואחיו לידי כך, למול את עצמם. קברי המלכים אשר בירושלים שם נטמנה המשפחה המלכותית הזאת מעידים על גודל עשירותם וגם על אהבתם לעיר הקודש.

בין הנשים המפורסמת מימי חז"ל שהתגירו, יש להזכיר את **בלוריה**, אשת שר ואחת הנשים הכבודות ברומא. היא התגירה וגיירה את כל עבדיה ושפחותיה על דעת חכמים אע"פ שידעה כי על ידי כך הם זוכים לשחרור היא היתה בקיאה בתנ"ך ושאלה שאלות את החכמים. אחת משאלותיה מוזכרת בתלמוד: ". . . שאלה בלוריה הגיורת את רבן גמליאל: נאמר בתורתכם אשר לא ישא פנים וכתוב ישא ה' פניו אליך וכו'". ובגמרא נדרים מוזכרת **אשתו של טורנוסרופוס** שהתגירה אחרי מיתת בעלה, בגלל ההתרשמות הכבירה מרבי עקיבא ותורתו בספר "בן יהוידע" מציין שאין זה טורנוסרופוס שהוציא את ר' עקיבא להריגה אלא שר רומי באותו השם ונסיים מאמרנו במאמר חז"ל "לעתיד לבוא מביא הקב"ה את כל הגרים שנתגירו בעוה"ז ודן את כל אומות העולם בפניהם והגויים אומרים אם באנו לפתחך לא קבלתנו אומר להם הקב"ה יבואו גרים שנתגירו מכם, ויעידו בכם. (פסיקתא רבתי כ"ז)